GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 1262
שם התלמיד/ה: _____

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.
מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות
פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ב. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
ג. הוראות מיוחדות: (1) אין להעתיק את השאלה; יש לכתוב את מספרה בלבד. (2) יש להתרכז בנושא. יש לשים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (קיץ תשפ"ג): לא נמצא מסמך רשמי שקובע לשאלון 1262 במועד זה כללי מענה שונים מן המודפס, ולכן מובא המבנה המודפס בשאלון: פרק ראשון – שתי השאלות 1–2, ובכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות) = 80; פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (על אהבה וחסד או בין שאול לדוד), כל הסעיפים = 20. מבנה זה תואם את מכתב הפיקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי מ־15.12.20 (כ"ט בכסלו תשפ"א), "מבנה שאלון בחינת הבגרות מסגרת ה־30%": פרק ראשון – עלילות הראשית (2×40) = 80; פרק שני – על אהבה וחסד / בין שאול לדוד (1×20) = 20. מסמך התובנות של קיץ תשפ"ג (10.08.23) מביא לשאלון 1262 רק את הציון הממוצע, ואינו מוסיף כללי מענה.
הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: לַה', וַה'), כמו בשאלון. הפסוקים מובאים בניקוד בלי טעמים; בשאלון זה אין טקסט מקראי מצולם.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות (80 נקודות)

ענו על שתי השאלות 1–2 (לכל שאלה – 40 נקודות).

בכל שאלה, ענו על סעיף א – חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב–ג (15 נקודות).

1. קין והבל – תולדות קין ושת

(40 נקודות)

(ראו בנספח: המלבי"ם על בראשית ד, כג–כד (כפי שהדברים מובאים בשאלון, שאלה 1 סעיף ב(2)), רמב"ן על בראשית ד, יג (שאלה 1 סעיף ג(2)))

קראו בראשית, פרק ד', פסוקים ט'–כ"ו.

ענו על סעיף א – חובה.

א. (1) יש הטוענים שבפסוקים אלה מתוארות הן התפתחות תרבותית של האדם הן הידרדרות מוסרית שלו.

ציינו שתי דוגמאות להתפתחות תרבותית ושתי דוגמאות להידרדרות מוסרית, והסבירו כל דוגמה. (16 נקודות)

(2) קראו פסוקים ט"ז–כ"ב ופסוקים כ"ה–כ"ו.

מהו העניין המוזכר בנוגע לשושלת שת ואינו מוזכר בנוגע לשושלת קין? הסבירו מה אפשר ללמוד מכך על שושלת קין. (9 נקודות)

(25 נקודות)

ב. ענו על אחד מן הסעיפים ב–ג.

קראו פסוקים כ"ג –כ"ד.

בדברי השירה של למך באים לידי ביטוי גם התרברבות וגם איום.

(1) הביאו שתי דוגמאות מן הפסוקים להתרברבות של למך, והסבירו כל דוגמה. (7 נקודות)

(2) קראו גם את פירוש המלבי"ם לפסוקים כ"ג–כ"ד.

"אתן, עדה וצילה [...] שמען קולי ואל תַמרוּ את פי [...] כי אם אעשה איתכן רעה, מי יציל אתכן מידי, הלא [...] איש אחד עשה לי פצע והרגתי אותו ובעת ההרג נתן בי חבורה שהיא קלה מפצע והרגתי גם את הילד שלו, ולא היה מי שיקום כנגדי [...] כי אין משפט נגדי בארץ, כי זרועי רמה [...] ולכן אתן נשי למך, גוּרוּ [פחדו] מפני חרב, כי [אישה] אשר תַמְרֶה את פי, תומת".

הסבירו נגד מי מופנה האיום בדברי למך על פי הפירוש הזה. (8 נקודות)

(15 נקודות)

ג. (1) קראו פסוק כ"ה וגם בראשית, פרק ד', פסוק א'.
יש הטוענים כי השוואה בין מדרש השם של קין (פסוק א') ובין מדרש השם של שת (פסוק כ"ה) מלמדת על שינוי באמונה ובתפיסת העולם של חוה.
הסבירו את השינוי. בססו את תשובתכם על מדרש השם של קין ועל מדרש השם של שת. (8 נקודות)
(2) קראו פסוקים ט'–י"ז ואת פירוש רמב"ן שלפניכם על פסוק י"ג.
"והנכון בפשט שהוא וידוי אמר אמת כי עָוֹנִי גדול מלסלוח וצדיק אתה ה' וישר משפטיך".
על פי פירוש זה, האם חל שינוי בהתנהגות של קין אחרי שגזר עליו ה' את עונשו?
בססו את תשובתכם על הפסוקים ועל הפירוש. (7 נקודות)
(15 נקודות)

2. ברית ה' עם נח ובניו – קדושת החיים וחטא חם

(40 נקודות)
(ראו בנספח: שד"ל על בראשית ט, כב (שאלה 2 סעיף ג(2)))

קראו בראשית, פרק ט', פסוקים א'–י"א ופסוקים כ'–כ"ה.
ענו על סעיף א – חובה.

א. קראו פסוקים א'–ו'.
(1) על פי פסוקים אלה, אלוהים מברך את בני האדם ומעניק להם היתרים, אך גם מטיל עליהם איסורים.
הסבירו ברכה אחת, היתר אחד ושני איסורים. בססו את דבריכם על הכתוב. (16 נקודות)
(2) על פי פסוקים ה'–ו', הסבירו מהו הנימוק לאיסור הנלמד מפסוק ה', וכיצד ייאכף האיסור על בני האדם. (9 נקודות)
(25 נקודות)

ב. ענו על אחד מן הסעיפים ב–ג.
(1) קראו פסוקים ד'–י"א.
מפסוקים אלה אפשר ללמוד על כמה היבטים של ערך קדושת החיים.
ציינו והסבירו שלושה היבטים של ערך קדושת החיים. בססו את דבריכם על הפסוקים. (9 נקודות)
(2) קראו פסוק ג'.
אפשר לטעון כי הכתוב בפסוק ג' אינו עולה בקנה אחד עם ערך קדושת החיים.
האם אתם מסכימים עם טענה זו? נמקו את תשובתכם. (6 נקודות)
(15 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ג. (1) קראו בראשית, פרק ט', פסוקים כ'–כ"ד, בראשית, פרק י"ט, פסוקים ל'–ל"ה ותהלים, פרק ק"ד, פסוק ט"ו.
בשתיית יין יש ברכה ויש סכנה.
על פי כל אחד מן הקטעים, הסבירו מהי הברכה או מהי הסכנה בשתיית יין. (6 נקודות)
(2) קראו בראשית, פרק ט', פסוקים כ'–כ"ד.
פרשנים התלבטו בשאלה מהו החטא שחטא חם.
קראו את דברי שד"ל על פסוק כ"ב שלפניכם.
'"וירא חם אבי כנען את עֶרְוַת אביו ויגד'. זה היה חטאו, שלא כיסהו, אבל הגיד לאחיו דרך לעג".
על פי פירוש שד"ל, מהו החטא שחטא חם?
לדעתכם, האם חטא זה מזכיר את תופעת ה"שיימינג" (בִּיוּש פומבי) הנהוגה היום ברשתות החברתיות ? נמקו את תשובתכם. (9 נקודות)
(15 נקודות)

פרק שני – נושאי הבחירה (20 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 3–4.

---

3. רות בשדה בועז

(20 נקודות)
(ראו בנספח: לאה גולדברג, בית מתוך השיר "האומנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד" (שאלה 3 סעיף א(2)))
על אהבה וחסד
קִראו רות, פרק ב'.

א. המילה המנחה "שדה" חוזרת בפרק פעמים רבות.
(1) הביאו מפרק ב' ראיה אחת להיות השדה מקור למזון ושתי ראיות להיות השדה מקור לסכנה, והסבירו כל אחת מן הראיות. (8 נקודות)
(2) קראו גם את הבית שלפניכם מתוך השיר "האומנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד" מאת לאה גולדברג.
אַתְּ תֵּלְכִי בַּשָּׂדֶה. לְבַדֵּךְ. לֹא נִצְרֶבֶת בְּלַהַט
הַשְּׁרֵפוֹת, בַּדְּרָכִים שֶׁסָּמְרוּ מֵאֵימָה וּמִדָּם.
וּבְיִשֶּׁר־לֵבָב שׁוּב תִּהְיִי עֲנָוָה וְנִכְנַעַת
כְּאַחַד הַדְּשָׁאִים, כְּאַחַד הָאָדָם.
(לאה גולדברג, ימים לבנים, מבחר שירים, www.kibutz-poalim.co.il)
יש הטוענים כי הדמות המתוארת בבית זה מרגישה בודדה.
על פי רות, פרק ב', האם לדעתכם גם רות בודדה? נמקו את תשובתכם, ובססו אותה על הכתוב. (4 נקודות)
(12 נקודות)

ב. בפרק זה רות מכונה בכמה כינויים. ציינו והסבירו שני כינויים המדגישים את הזרות שלה ושני כינויים המעידים על השייכות שלה . (8 נקודות)

(8 נקודות)

4. מות שאול בגלבוע

(20 נקודות)

(ראו בנספח: יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר שישי, עמ' 218 (שאלה 4 סעיף א(2)))

בין שאול לדוד

קראו שמואל א, פרק ל"א.

א. קראו פסוקים א'–י'.

(1) הסבירו מהו החשש של שאול, והאם הוא מוצדק. בססו את דבריכם על הכתוב. (5 נקודות)

(2) שאול יצא לקרב נגד הפלִשתים, אף על פי שניבאו לו כי ימות בקרב זה.

קראו את דברי יוסף בן מתתיהו שלפניכם.

"אם אין בני אדם מצפים בליבם לשום טובה אלא יודעים מראש, שיש להם הכרח למות, ולמות בתוך המלחמה, ועם זאת אינם מפחדים ואינם נבהלים מן הפורענות [...] – הרי סבורני שזאת היא ראיה [הוכחה] של ממש לגבורה. ודבר זה עשה שאול והוכיח, שכל השואפים לתהילה אחרי מותם מן היאה להם לפעול כך".

(יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר שישי, עמ' 218)

הסבירו כיצד יוסף בן מתתיהו מציג את שאול, ומדוע הוא מציג אותו כך. (5 נקודות)

(10 נקודות)

ב. קראו פסוקים ו'–י"ג.

בפסוקים אלה מתוארים מעשים של חַשְׂפָּלָה ומעשים של חסד כלפי המתים.

(1) ציינו והסבירו שני מעשים של השפלה. (5 נקודות)

(2) ציינו והסבירו שני מעשים של חסד. (5 נקודות)

(10 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח – המקורות

המלבי"ם על בראשית ד, כג–כד (כפי שהדברים מובאים בשאלון, שאלה 1 סעיף ב(2))

אתן, עדה וצילה [...] שמען קולי ואל תַמרו את פי [...] כי אם אעשה איתכן רעה, מי יציל אתכן מידי, הלא [...] איש אחד עשה לי פצע והרגתי אותו ובעת ההרג נתן בי חבורה שהיא קלה מפצע והרגתי גם את הילד שלו, ולא היה מי שיקום כנגדי [...] כי אין משפט נגדי בארץ, כי זרועי רמה [...] ולכן אתן נשי למך, גוּרוּ [פחדו] מפני חרב, כי [אישה] אשר תַמְרֵה את פי, תומת.

רמב"ן על בראשית ד, יג (שאלה 1 סעיף ג(2))

והנכון בפשט שהוא וידוי אמר אמת כי עָוֹנִי גדול מלסלוח וצדיק אתה ה' וישר משפטיך.

שד"ל על בראשית ט, כב (שאלה 2 סעיף ג(2))

'וירא חם אבי כנען את עֶרְוַת אביו ויגד'. זה היה חטאו, שלא כיסהו, אבל הגיד לאחיו דרך לעג.

לאה גולדברג, בית מתוך השיר "האומנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד" (שאלה 3 סעיף א(2))

אַתְּ תֵּלְכִי בַּשָּׂדֶה. לְבַדֵּךְ. לֹא נִצְרֶבֶת בְּלַהַט
הַשְּׁרָפוֹת, בַּדְּרָכִים שֶׁסָּמְרוּ מֵאֵימָה וּמְדָם.
וּבִישֶׁר־לֵבָב שׁוּב תִּהְיִי עֲנָוָה וְנִכְנַעַת
כְּאַחַד הַדְּשָׁאִים, כְּאַחַד הָאָדָם.
(לאה גולדברג, ימים לבנים, מבחר שירים, www.kibutz-poalim.co.il)

יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר שישי, עמ' 218 (שאלה 4 סעיף א(2))

אם אין בני אדם מצפים בליבם לשום טובה אלא יודעים מראש, שיש להם הכרח למות, ולמות בתוך המלחמה, ועם זאת אינם מפחדים ואינם נבהלים מן הפורענות [...] – הרי סבורני שזאת היא ראיה [הוכחה] של ממש לגבורה. ודבר זה עשה שאול והוכיח, שכל השואפים לתהילה אחרי מותם מן היאה להם לפעול כך.

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach